

הוספה
מיוחדת

עמ' כא

לכה את עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקצא

ערש"ק פרשת שמיני ה'תשע"ז

ה"כוס" וה"ינשוף" - מין א' או ב'?

"הורו הלכה" ו"שתויי יין" בעבודת ה'

בדין חיבור ניצוק במערה צונן לחם

"ואת השלך" - התבוננות בהשגחה פרטית

אור
החסידות

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שמיני, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקצא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

בתור הוספה, בא כאן לראשונה לקט מתוך דברות קדשו של רבינו כפי שנאמרו בעת אשר שח מתוך קירות לבבו הטהור, בעניני הוראה, הדרכה וחיוזק בעבודת ה'. הדברים הובאו כמעט ללא עריכה, מלבד איזה שינויים להקל על הקורא.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

ה"כוס" וה"ינשוף" - מין אחד או שניים?

ביאור דברי רש"י בפירוש הפסוק "את הכוס . . ואת הינשוף" שלכאורה יש בדבריו שני פירושים - אם הם מין אחד או שני מינים; הסברה בעדיפות בכל אחד מן הפירושים על חבירו

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ו עמ' 54 ואילך)

ח. פנינים ❁ עיונים וביאורים קצרים.....

"ותצא אש" - שכר או עונש? / רבי אליעזר ורבי ישמעאל לשיטתייהו

ט. יינה של תורה.....

"הורו הלכה" ו"שתוי יין" בעבודת האדם

יסוד העבודה הוא הביטול אל הבורא ית"ש / עבודת "שתוי יין" ברוחניות - רק מחוץ למקדש / הבנה וביטול כאחד בכח הבורא

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 49 ואילך)

יג. פנינים ❁ דרוש ואגדה.....

חיבור שאינו משפיע / "מחובר" - שלא נטמא

יד. חידושי סוגיות.....

ג' שיטות בדין חיבור ניצוק במערה צונן לחם

ידקדק בלשונות מפרשי המשנה ובלשון הרמב"ם בפיה"מ ובס' היד, ויסיק ג' שיטות בהגדרת דין זה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ו עמ' 72 ואילך)

יז. תורת חיים.....

התבוננות בהשגחה פרטית

וְאֵת הַשֶּׁלֶךְ | רבי יוחנן כי הוה חזי שֶׁלֶךְ אמר: 'משפטיך תהום רבה' - ומשפטיך אף בתהום רבה, שזימנת שלך לשפוט ולעשות נקמתך ברגת הים להמית המזומנים למות (שמיני יא, יז. חולין סג, א, וברשי')

יט. דרכי החסידות.....

הזכות בסיוע להדפסת הספרים

כא. הוספה.....

לקט מתוך דברות קודש בעניני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

ה"כוס" וה"ינשוף" - מין אחד או שניים?

ביאור דברי רש"י בפירוש הפסוק "את הכוס . . ואת הינשוף" שלכאורה יש בדבריו שני פירושים - אם הם מין אחד או שני מינים; הסברה בעדיפות בכל אחד מן הפירושים על חבירו

א. "ואת הכוס ואת השלך ואת הינשוף" (פרשתנו יא, יז). ופירש רש"י: "כוס וינשוף - הם צואיטו"ש הצועקים בלילה, ויש להם לסתות כאדם. ועוד אחר דומה לו שקורין ייב"ץ".

והנה בפשט דברי רש"י (שבהשקפה ראשונה סגנון לשונו אינו מובן) צריך לבאר, שנתכוון להסביר את "כוס וינשוף" בשני אופנים:

"הם צואיטו"ש הצועקים בלילה ויש להם לסתות כאדם" - זהו פירוש אחד, ש"כוס" ו"ינשוף" הם שני מינים בתוך סוג אחד כללי שנקרא "צואיט"א", שסוג עוף זה מיוחד בשנים - הוא צועק בלילה, ויש לו לסתות בולטות כלסתות האדם (בשונה מעופות אחרים שהלחיים שוקעות). ואמנם, בלע"ז מתוארים שני מינים אלו בשם אחד כללי, אבל בלשון הקודש נקראים בשמות נפרדים: "כוס" ו"ינשוף". וזהו שכתב רש"י "הם צואיטו"ש הצועקים בלילה ויש להם כו" - בלשון רבים - שגם "כוס" וגם "ינשוף" הם שני מינים בתוך הסוג הכללי של הצואיט"א.

ולמעשה שלפי פירוש זה - שהם שני מינים בתוך סוג כללי אחד - צע"ק בזה שכתבה התורה "שלך" באמצע, בין ה"כוס" ובין ה"ינשוף". ואולי אפ"ל: הנה בפרשת ראה (יד, טז) הפסוק כן מסמיך את הכוס והינשוף יחד, ולאידך - את השלך הוא מסמיך שם

עם עופות אחרים – הקאת והרחמה. ולכן יש לומר, שבשלך יש כמה וכמה תכונות, מהם שהוא דומה לכוס וינשוף (ובפרט מסוים הוא אף דומה לכוס יותר מאשר לינשוף, ולכן הכתוב כאן מסמיך את הכוס דוקא לשלך ולא לינשוף), ומהם שהוא דומה לקאת ורחמה].

ובהמשך דברי רש"י, "ועוד אחר דומה לו שקורין ייב"ץ", כוונתו לפרש באופן אחר – ש"כוס" ו"ינשוף" אינם שני מינים בתוך הסוג הכללי של צואיט"א, אלא שכיון ויש עוד עוף "דומה לו" – להצואיט"א – שנקרא ייב"ץ, הרי ש"כוס" ו"ינשוף" מתחלקים ביניהם בכך שאחד מהם הוא הצואיט"א וחברו הוא הייב"ץ.

ולכאורה משמע מלשון רש"י, שההבדל בין הצואיט"א לבין הייב"ץ הוא לענין הצעקה בלילה: הצואיט"א צועק בלילה ויש לו לסתות כאדם, ואילו הייב"ץ אמנם "דומה לו" בדמות הפנים כך שגם לו יש לסתות כאדם, אבל אין לו תכונה זו של צעקה בלילה.

ונמצא, איפוא, שלפי פירוש זה הרי אחד מהם – או ה"כוס" או ה"ינשוף" – הוא הצואיט"א הצועק בלילה, והשני הוא הייב"ץ שאינו צועק בלילה ודומה לצואיט"א רק בכך שלסתותיו בולטות.

ב. אמנם צריך להבין בהסברת הענין, למה באמת הביא רש"י את הפירוש הראשון, שגם ה"כוס" וגם ה"ינשוף" הם שניהם מינים בתוך אותו סוג כללי שנקרא צואיט"א, ולא הסתפק בפירוש השני, שאחד מהם הוא צואיט"א ואחד מהם הוא ייב"ץ –

שהרי בדרך הפשט בוודאי יותר מסתבר לומר שכל אחד מהעופות שהתורה מונה מכון לסוג אחר ושונה מחבירו!

ובפרט, שמוזה שרש"י הביאו כפירוש ראשון – משמע שפשט הכתובים נוטה יותר לפירוש זה, יותר מאשר הפירוש השני. וצריך ביאור כיצד מוכח מתוך פשט הכתובים כפירוש זה דוקא, ש"כוס" ו"ינשוף" הם שניהם מינים בתוך סוג כללי אחד (צואיט"א).

ג. ויש לומר בביאור הענין:

בזה שרש"י מדגיש את התכונות של הצואיט"א – שצועק בלילה, ויש לו לסתות כאדם – בכוונתו לבאר את הקשר בין עוף זה לבין השמות "כוס" ו"ינשוף" (וראה גם אבן עזרא ובעל הטורים כאן):

"כוס" – הוא מלשון מכוסה, ורומז על הלילה, שאז הכל מכוסה בחשכה. כמו כן שייך שם זה לכך שהלחיים של העוף בולטות כלחיי האדם, כי מראה זה של לחיים מלאות דומה לכוס כפשוטה שממלאים אותה במשקה.

"ינשוף" – הוא מלשון "נשף", שפירושו לילה. כמו כן יש בשם זה רמז לכך שהלחיים בולטות, כי כאשר האדם נושף בחוזקה (כמו "נשפת ברוחך" – ראה בשלח טו, י ובפרש"י) הרי שלחייו בולטות ומתמלאות.

ואמנם, גם הייב"ץ דומה לצואיט"א, בזה שלחייו בולטות ומתמלאות, ולכן בפירוש השני לומד רש"י שאפשר לומר על אחד מהם – או "כוס" או "ינשוף" – שהוא הייב"ץ;

אך בפירוש הראשון העדיף רש"י לפרש שגם "כוס" וגם "ינשוף" הם שניהם סוגים בתוך מין הצואיט"א, כי יותר מסתבר לומר שהשם של העוף מראה על תכונה שלו ולא רק על מראהו החיצוני.

ולכן, פחות מסתבר לומר שאחד מהם – ה"כוס" או ה"ינשוף" – נקרא כן רק על שם המראה החיצוני שלו: שלחייו בולטות ומתמלאות (כייב"ץ), ויותר מסתבר לומר ששניהם הם ממין הצואיט"א, וכך שמם מורה על תכונתם המיוחדת – שצועקים בלילה.

[ו]יגיד עליו רעו, הוא ה"ש"ך שנמנה בפסוק בין ה"כוס" ובין ה"ינשוף" – וביחס אליו פירש רש"י שהוא נקרא כן על שם תכונתו המיוחדת, "זה השולף דגים מן הים", ולא על שם מראהו החיצוני; ולכן גם ביחס ל"כוס" ו"ינשוף" העדיף רש"י לפרש בפירוש הראשון שהוא על שם תכונתם המיוחדת (שזה מתאים דוקא לצואיט"א הצועק בלילה), ולא רק על שם מראה חיצוני בלבד].

ד. אך סוף סוף יש דוחק מסוים בפירוש זה (וכאמור), ולכן הוסיף רש"י את הפירוש השני – שאכן "כוס" ו"ינשוף" הם שני מינים שונים, אחד מהם הוא הצואיט"א ואחד מהם הוא הייב"ץ.

אמנם גם לפי פירוש זה, לא הכריע רש"י (לפי "פשוטו של מקרא") מי מבין השנים – "כוס" ו"ינשוף" – הוא הצואיט"א ומי הוא הייב"ץ, משום שיש צדדים לכאן ולכאן: אפשר לומר שה"כוס" הוא הצואיט"א וה"ינשוף" הוא הייב"ץ, ואפשר לומר גם להיפך [ויש להאריך בזה ואכמ"ל], ולכן השאיר רש"י את הענין סתום.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

רבי אליעזר ורבי ישמעאל לשיטתייהו

ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם

רבי אליעזר אומר, לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן; רבי ישמעאל אומר, שתוי יין נכנסו למקדש (י, א-ב. רש"י)

יש לבאר מה שרש"י מביא שמות בעלי המימרות שלא כדרכו ברוב פירושו:

פירוש הראשון ש"לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן" תמוה, שהרי קשה קצת לומר שרק בשביל זה יגיע עונש חמור כל כך!

ומרמז רש"י התירוץ באמרו שבעל הפירוש הוא רבי אליעזר: שהרי שבחים נעלים ונפלאים נאמרו על רבי אליעזר, המתארים את גודל כחו וחכמתו בתורה (ראה פדר"א פ"ב. שהש"ר א, ג. אבות פ"ב מ"ט. ועוד); ובכל זאת אמר רבי אליעזר (ברכות כז, ב. ועוד): "האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל", שזמה מובן במכל שכן החומרא בזה שלא רק ש"אומר דבר שלא שמע מפי רבו" אלא שאומרו בפני רבו. ועפ"ז מובן למה נענשו בעונש חמור כ"כ.

ועד"ז הוא בפירוש השני, "שתוי יין נכנסו למקדש", שהרי לפי זה מדובר באזהרה שעדיין לא נצטוו עלי' (כי רק בסמוך נצטווה אהרן י"ן ושכר אל תשת"); וא"כ קשה לומר שבני אהרן יענשו במיתה חמורה על דבר שלא נצטוו עליו!

ולכן מוסיף רש"י שרבי ישמעאל הוא שפירש כן, כי רבי ישמעאל הי' כהן, ועליו אמרו (חולין מט, א ובפרש"י) - "כהנא מסייע כהני", היינו ש"תמיד הוא עוזרן ומקיל להם". ולשיטתו אויל בנידון דידן, שעדיף לו ל"סייע כהני", ו"להקיל" בחטא בני אהרן הכהנים, גם אם זה פירוש דחוק, מאשר לפרש את הכתובים באופן המגדיל את חטאם, ולכן מפרש שחטאם הי' בדבר שאף לא נצטוו עדיין עליו מהקב"ה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 50 ואילך)

"ותצא אש" - שכר או עונש?

ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם, וימותו לפני ה'

ר"א אומר, לא מתו בני אהרן אלא ע"י שהורו הלכה בפני משה רבן; ר"י אומר, שתוי יין נכנסו למקדש (י, א-ב. רש"י)

כתבו המפרשים "רבים מתמיהים, מה לנו לפשפש אחר עבירה שלהם? והוא מפורש בפסוק - בשביל 'אש זרה'" (לשון הדברי דוד כאן, וראה ג"כ גר"א, צידה לדרך, ועוד)?

ויש לתרץ:

שני פסוקים קודם לכן כתוב "ותצא אש", ושם הכוונה לשכר הכי גדול, השראת השכינה שניכרה על ידי שיצאה "האש מלפני ה'", דבר שהביא ל"יורא כל העם וירוונו ויפלו על פניהם". וא"כ, הוקשה לו לרש"י איך יתכן ששני פסוקים אחר כך, יתאר הכתוב במילים אלו ממש "ותצא אש" - עונש הכי חמור?

וזהו שהכריח את רש"י לפרש, שגם "ותצא אש" האמור במיתת בני אהרן הוא ענין של מעין השראת השכינה, גילוי של קדושה. וכשם שעל ידי עבודת אהרן בא הגילוי של "ותצא אש... על המזבח", כמו כן על ידי עבודת הקטורת של בני אהרן בא הגילוי ד"ותצא אש".

ולכן פירש רש"י "לא מתו בני אהרן" - על ידי העבודה - כי עבודתם היתה עבודה קדושה, שגרמה ל"ותצא אש" - גילוי שכינה. וזה שמתו הוא רק מפני ש"הורו הלכה בפני משה רבן" או ש"שתוי יין נכנסו למקדש", היינו שהי' חסרון (לפי ערכם ומדרגתם) באופן הנהגתם, שלכן "ותאכל אותם וימותו" נומה שנאמר "אש זרה אשר לא צוה אותם" על כרחנו לפרש שזה שנקראת "אש זרה" הוא רק מפני ש"לא צוה אותם", היינו שלא נצטוו על הקטרה זו אלא הורו כן לעצמם, או שנחשבת "זרה" מפני שהי' שתוי יין].

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 49 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

"הורו הלכה" ו"שתוי יין" בעבודת האדם

יסוד העבודה הוא הביטול אל הבורא ית"ש / עבודת "שתוי יין"
ברוחניות - רק מחוץ למקדש / הבנה וביטול כאחד בכח הבורא

שני בני אהרן נדב ואביהוא, היתה מעלתן גבוהה מאד, שעליהם נאמר "בקרובי אקדש", ועד שאמר משה לאהרן ש"הם גדולים ממני וממך", ומכל מקום חטאו בכך ש"ויקריבו לפני ה' אש זרה", ונשרפו באש שיצאה מלפני ה'.

ויש לבאר היטב בדרך הפנימיות מהו החטא שחטאו בו שני בני אהרן על אף גודל ושגב מעלתן, ובפרט לאור שני הפירושים שמביא רש"י המבררים מה היה חטאם, אם "הורו הלכה בפני משה רבך", או "שתוי יין נכנסו למקדש".

ומחטא בני אהרן ילמוד האדם ממה יש לו להיזהר שלא להיכשל בעבודתו, ומהי הדרך בה יש לו לילך, אשר היא העולה ומביאה בית א-ל, וכפי אשר יתבאר.

יסוד העבודה הוא הביטול אל הבורא ית"ש

יסוד גדול בעבודת האדם לקונו, שככל אשר תגדל מעלתו, הפלאת כשרונותיו ויגיעתו בתורה הקדושה ובעבודת הבורא ית"ש, מכל מקום אסור לו לחשב עצמו למציאות חשובה, ויש לו להתבונן בגדלות הבורא לעומת שפל מציאותו, עד אשר לא ירגיש עצמו למציאות כלל, ויהיה בטל אל הבורא ית"ש בתכלית הביטול.

ובעבודה זו היה חסרון אצל בני אהרן, ודבר זה נרמז בשני הפירושים שמביא רש"י: (א) "ר' אליעזר אומר לא מתו שני בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן".

ביאור תכנו הפנימי של פירוש זה, הוא דעם היות שהיתה מעלת נדב ואביהוא גדולה עד מאוד, מכל מקום היה חסרון אצלם בענין ה"ביטול", ועד שהגיעו להורות הלכה בפני משה רבן.

והנה, עבודת הביטול היא עיקר גדול בעבודת האדם, ואינה נוגעת רק לו בעצמו אלא משפעת על כללות המשכת והשראת השכינה בעם ישראל. וכפי שמצינו בדברי ר' אליעזר עצמו, בעל המאמר, ש"האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל", היינו שביטול התלמיד בפני רבו נוגע לכללות שכינת הקב"ה בעם ישראל!

ומודגש הדבר שבעתיים בכך שר' אליעזר דוקא הוא המצווה ומעורר על ענין הביטול הראוי בפני הרב. דהנה, אודות ר' אליעזר התבטאו חכמים בשבחים מופלאים: "יכול אתה לומר דברי תורה יותר ממה שקבלו מסיני" (פרקי דרבי אליעזר פ"ב), כשראה ר' יהושע את האבן שהיה יושב עליה ר' אליעזר "התחיל מנשק אותה האבן ואמר האבן הזאת דומה להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית" (שהש"ר פ"א, כ), "בור סוד שאינו מאבד טיפה" (אבות פ"ב מ"ט), ועוד.

ולמרות עוצם גודל מעלת ר' אליעזר, עומד הוא ומכריז, אשר כל יהודי מבלי הבט על גודל מעלתו, יש לו לעמול לבטל מציאותו בפני רבו, והדבר נחוץ ונוגע כל כך, עד ש"האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל".

עבודת "שתויי יין" ברוחניות – רק מחוץ למקדש

(ב) ר' יהושע אומר שתויי יין נכנסו למקדש.

נתבאר בסה"ק (לקוטי תורה סוכות עט, ד) שביין מצינו ענין מיוחד, שהוא "משמח אלקים ואנשים", וטעם השמחה המיוחדת שביין, הוא כי ענינו הפנימי והרוחני של היין הוא ה"בינה" והשגת האדם, וכאשר משיג האדם את השכל הנעלם בטוב טעם ודעת, הנה גילוי הדבר שהיה נעלם מעורר אצלו תנועה של שמחה.

והנה, נדב ואביהוא היו שניהם "שתויי יין", דהיינו שהיו חדורים ומלאים בענין ה"יין", שהוא ההבנה והשגה בשכל דתורה. וזאת יש להקדים ולהדגיש שענין "שתויי יין" כשלעצמו הוא ענין טוב ונכון, שבוודאי יש לו לאדם למלאות כלי מוחו ושכלו בהבנה והשגה בענייני קדושה.

ומעלת ענין שתויי יין תתברר גם מתוך סיפור הירושלמי (פסחים פ"י ה"א), שאמרה לו מטרונתא לר' יהודה בר אילעי שפניו דומים לפני שתויי יין, ואמר לה שזהו משום

שתלמודו מצוי בידו. ופשר מעשה זה הוא על פי מה שנתבאר לעיל, ש"תלמודו בידו" הוא השגת ובינת האדם, והוא ענין היין ברוחניות, ומכיון שהגיע למעלת ה"בינה" והיה "שתוי יין" ברוחניות, התבטא הדבר גם בחיצוניות בגשמיות גופו שהיו פניו נראים כפני שתוי יין.

ומכל מקום, הרי נענשו נדב ואביהוא על החטא מה ש"שתוי יין נכנסו למקדש". דככל שתגדל מעלת ההבנה והשגה, והדבר טוב ורצוי, הנה כאשר נכנסים למקדש, הציווי הוא "יין ושכר אל תשת".

דהנה, חילוק גדול יש בין העבודה הנדרשת מן האדם בעת לימוד התורה או בזמן התפילה:

האדם המתפלל עליו להיות בטל ומבוטל כלפי השי"ת, כי בשעת התפילה עומד האדם לפני מלך מלכי המלכים, ואסור לו להרגיש עצמו למציאות כלל. וכפי שאמרו חז"ל (חגיגה ה, ב) ש"מאן דמחזוי במחוג קמיה מלכא חייב מיתה" – מי שמסמן תנועה בידו בעת אשר הוא עומד לפני המלך, הרי הוא מורד במלכות ודינו מיתה, כי לפני המלך על האדם להיות בטל ממציותו לגמרי, ואם מחווה תנועה שאינה קשורה עם המלך, מורה הדבר שיש לו מציאות בפני עצמו.

אך בשעת לימוד התורה, צריך הלימוד להיות בשכלו של האדם ובהבנה והשגה דייקא, וממילא מוכרח שמשתמש במציאותו ובכחותיו שהעניק לו הבורא ית"ש.

והנה, מקדש הוא ענין התפילה, דכשם שבבית המקדש האיר גילוי אורו של הקב"ה עד כדי כך שהיו כורעים ומשתחוים ומתבטלים מחמת עוצם גילוי האור האלוקי, הנה מעין זה הוא גם בתפילה בזמן הגלות שהאדם עומד כעבדא קמיה מריה ומבטל מציאותו לפני אדון כל. וזהו ענין חטא בני אהרן, ש"שתוי יין נכנסו למקדש", שהיו במעמד ומצב של הבנה והשגה בשכל דקדושה, והחסרון היה שנכנסו כך למקדש, שענינו תפילה ובו צריך להיות האדם בביטול מוחלט ולא להתחשב בהבנתו והשגתו.

ומכלל לאו אתה שומע הן, דקודם הכניסה למקדש ולתפילה, בשעת לימוד התורה, מצוה על האדם וחובה מוטלת עליו להיות "שתוי יין", להשתמש בכחותיו ולנצלם להבנה והשגה בלימוד התורה הקדושה.

הבנה וביטול כאחד בכח הבורא

והנה, כאשר עובד האדם עבודתו כראוי בעת התפילה, ומרגיש את הביטול בתכלית אל הבורא ית"ש, הרי זו פעולה נמשכת שגם בזמן לימוד התורה, הגם שהוא בהבנה והשגה, מכל מקום בה בשעה ירגיש כיצד בטל הוא בתכלית להשי"ת.

ואף שדברים אלו הם לכאורה תרתי דסתרי, דאם מבין ומשיג האדם את התורה

בשכלו, הרי משתמש במציאותו ומרגיש אותה, ואיך יוכל באותה שעה להיות בטל בתכלית, שהוא ענין שלילת מציאותו וכחותיו לגמרי?

אלא שהשי"ת הוא "נושא הפכים", ולגבי רום מעלתו אין הדברים סותרים כלל, ויכול להיות שהאדם משתמש במציאותו ומבטל מציאותו בכפיפה אחת, והוא הוא נותן עוז וכח לישראל עם קרובו שיוכלו גם הם לחבר ההפכים וללמוד תורה בהבנה והשגה, ומתוך ביטול מוחלט למי שאמר והיה העולם.

פנינים

דרוש ואגדה

שהאדם עמל, ולומד תורה ומקיים מצוות ומדבק עצמו בהש"ת, אזי על ידי עבודתו נעשה חיבור ודביקות גלו' בינו לבין הקב"ה.

(יעוין בארובה לקוטי שיחות חל"צ עמ' 27 ואילך)

"מחובר" - שלא נטמא

וכי יפול מנבלתם על כל זרע גו' טהור הוא. וכי יותן מים על זרע גו' טמא הוא לכם

טהור הוא - ליסוד הכתוב שלא הוכשר... לקבל טומאה עד שיבואו עליו מים. וכי יותן מים על זרע - לאחר שנתלש, שאם תאמר, יש הכשר במחבר - אין לך זרע שלא הוכשר (יא, לה-לח. רש"י)

יש לבאר דין זה - שמאכל אינו מקבל טומאה עד שיבואו עליו מים, אך במחבר אינו מקבל טומאה לעולם - בעבודת האדם לקונו:

"מים" - "יורדים ממקום גבוה למקום נמוך" (תענית ז, א), ויש בהם טבע הלחלוּת שמחברת ומדבקת דברים נפרדים (ראה לקו"ת בהר"מ, סע"ג). ולכן, אוכלין שבאו עליהם מים מורים על עבודת ה' שאינה "יבשה" אלא נעשית עם לחלוּת וחיות, שנבודה כזו פועלת גם על "נמוכים" ו"נפרדים" שיתעוררו ויתחברו לקדושה.

ולכן מאכל אינו מקבל טומאה עד שיבואו עליו מים, כי "רוח טומאה... אינה מתאווה לשרות אלא... במקום קדושה" (שו"ע אדה"א א"ח מהר"ט ס"ד ס"ב). ומפני זה דוקא מקום בו יש "לחלוּת" המרבה קדושה וחיבור להקב"ה - שם מתאווה הטומאה לשרות.

אך, הרצפה להגן עצמו מפני הטומאה, הוא על ידי שיהי' "מחובר" למקורו: מקור כל פעולותיו של האדם הרי הוא פנימיות נשמתו, שהיא "נקודת היהדות" שבכל יהודי, שהיא מקור אמונתו וכח המסירת נפש של כל יהודי, ובי"נקודה" זו אי אפשר לשום טומאה לנגוע ולשנות ח"ו. וכאשר עבודתו "מחוברת" למקור זה, וניכר בפעולותיו שחירות הן ומחברות "נקודת היהדות" לאמונה בה' ומסירות לקונו עד כדי מסירות נפש - אזי לא תוכל שום טומאה לנגוע שם ולטמאו ח"ו, שהרי "מחובר" אינו מקבל טומאה לעולם.

(נ"פ לקוטי שיחות חל"צ עמ' 74 ואילך)

חיבור שאינו משפיע

וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשברו

(יא, ט)

כתב הרמב"ם: "הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה... בד"א, בשעירה מצונן לצונן או מחם לחם או מחם לצונן אבל המערה משקין טהורין צונן לתוך משקין טמאין חמין הרי הניצוק חיבור" (הל' טומאת אוכלין רפ"ז). והנה, בסוף הל' תמורה כתב הרמב"ם שרוב דיני התורה ניתנו כדי לתקן הדיעות וליישר כל המעשים. וכן הוא בעניננו, דיני ניצוק, שיש בהם לימוד ע"ד הרמז בעבודת האדם לקונו:

"עליון" רומז על ה"עליון" האמתי, הקב"ה שאין עליון ממנו, ו"תחתון" רומז על הנבראים, ובפרט עולם הזה הגשמי, שהוא "התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו". וענין "ניצוק" בין העליון להתחתון רומז על החיבור התמידי כביכול של העליון - הקב"ה, עם התחתון - העולם, שמחברים באופן תמידי, שהרי הקב"ה "מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית".

ומלמדנו דין התורה ש"הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה", שחיבור זה של הבורא והנברא אינו משפיע על ענין הטומאה וטהרה. כי עבודת האדם צריכה להיות על ידי בחירתו החפשית, והאדם בעצמו צריך לבחור בחיים ובטוב. ולכן גם כאשר יש חיבור תמידי זה עדיין אפשר להיות "טומאה", היפך החיבור עם הש"ת, וכן לאידך, ה"טהרה" אינה נובעת מחיבור זה, אלא ע"י שמתחבר עם העליון גם בכח עצמו.

וזהו מה שממשיך "בד"א בשעירה מצונן לצונן... אבל... המערה משקין צונן לחמין חיבור". "צונן" רומז על האדם כפי שהוא מצד עצמו, והחמימות מורה על כך שהאדם עמל בעבודת ה' עד שנהי' חם. וכמו שרואים שמי הים ומי הנהר הם צוננים מצד עצמם, ובכדי שיעשו חמין יש צורך בפעולה של חימום. ולכן, זה ש"ניצוק אינו חיבור" הוא רק בצונן, היינו כפי שהאדם הוא מצד טבעו, שאז חיותו הבאה מהש"ת אינה משפעת על דביקותו בהקב"ה. אך בחמין, היינו

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

ג' שיטות בדין חיבור ניצוק במערה צונן לחם

ידקדק בלשונות מפרשי המשנה ובלשון הרמב"ם בפיה"מ ובס' היד,
ויסיק ג' שיטות בהגדרת דין זה

טמאין חמין הרי הניצוק חיבור ונטמאו המשקין הצונן כולן שהוא מערה מהן ונטמא הכלי שמערה ממנו מחמת המשקין שבתוכו שהרי נטמאו, ומפני מה אמרו המערה משקין צונן לחמין חיבור מפני שעשן החמין [בתויר"ט מכשירין שם גריס כאן ברמב"ם: שענני החמין, וכ"ה בפי' הר"ש, ולכאורה כצ"ל] עולה כתמרות עשן ומתערב בניצוק ובמים שבכלי העליון ומטמא הכלי שהעשן העולה מן החמין משקין הוא חשוב".

והנה בפירוש המשניות למכשירין שם כתב הרמב"ם בביאור הדבר: "לפי שעמוד המשקה אשר יקרא ניצוק יתחמם בהיות קצהו בכלי החם, ויעלה ההבל [בתרגום קאפח: האדים] עם הניצוק מתוך הכלי החם הטמא ויחמם המשקה אשר בכלי

תנן בספ"ח דטהרות דהניצוק [קילוח צינור הבא מלמעלה למטה בזקיפה כעמוד, רע"ב] אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה, וכן הביא הרמב"ם רפ"ז מהל' טומאת אוכלין "הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה, כיצד הי' מערה משקין טהורין לתוך כלי טמא כו' הרי העמוד הניצוק טהור, ואם קלט מן המשקין הניגרין מן האויר הרי זה שקלט טהור, ואין צריך לומר שהמשקין שמערה מהן טהורין" [וכן לענין טהרה, שאין הניצוק מחבר בין מים למים להשלים שיעור מ' סאה דמקוה וכיו"ב. ואכ"מ]. אולם הוסיף הרמב"ם (ומקורו במתני' דמכשירין פ"ה מ"י) "במה דברים אמורים, בשעירה מצונן לצונן או מחם לחם או מחם לצונן אבל המערה משקין טהורין צונן לתוך משקין

והר"ש אי אפשרית בלי ניצוק). אולם עיי' במשנה אחרונה שם דהסיק דאכן פשיטא לן דאף בלא ניצוק נמי טמא, שהרי הזיעה עולה ומטמא כמשקה עצמו כדתני במתני' דבסמוך כו'. אך בחזון נחום למשניות שם כתב דבאמת אין כאן שום פלוגתא ובודאי הר"ש סתם דבריו קצת אבל נתכוון אף הוא לדברי הרמב"ם דעליית ההבל היא ע"י הניצוק דוקא. וראה גם ל' שו"ע אדה"ז או"ח סתנ"א סנ"ט "לפי שההבל עולה מהתחתון לעליון דרך עמוד הניצוק המחברה" (וראה בהנסמן על הגליון שם). ובפרמ"ג במשב"ז יו"ד סק"ה סק"ו נמי כ' דאין כאן מחלוקת בין הר"מ והר"ש והר"ב ד"ע"י הניצוק ההבל עולה למעלה". ע"ש. ועצ"ע.

העליון, וע"כ שב טמא, לפי שההבל החם חבר ביניהם והוא עולה מן הטמא אל הטהור". ועד"ז הוא בפירוש הרא"ש שם. וברע"ב פירש "מצונן לחם טמא, שתחתון החם מעלה הבל לעליון הצונן ומטמאו, שהענן העולה מן החמים כמשקה הוא חשוב". ובפירוש הר"ש שם הביא ג"כ כעין האמור בראש דברי הרע"ב דהתחתון מעלה הבל ומטמא העליון, והוסיף "כדאמרינן לעיל בפרק ב' בזיעת המרחץ" (דאמרינן התם דזיעה העולה מן המרחץ מטמאה כמותו), וסיים כעין ל' הרמב"ם "לפי שענן החמים עולה כתימרות העשן ומתערב בניצוק ובמים שבכלי העליון ומטמאה שהעשן העולה מן החמין משקין הוא חשוב", כלשון הרמב"ם הנ"ל.

אולם לכאורה עדיין יש למצוא חילוק אחר מהותי שיש כאן בין הרמב"ם בפיה"מ לרע"ב, דלא דברי זה כדברי זה, דמדיוק לשון הרמב"ם בפיה"מ עולה דאין הדין דטומאה כאן רק מצד נגיעה בלבד, אלא מצד החיבור ביניהם, "שההבל החם חיבר ביניהם" להיות מחוברים לדבר אחד, ואילו לפירוש הרע"ב אין זה אלא מפני נגיעה הבל התחתון (החשוב כמשקה) בהעליון הצונן, שמטמאו בנגיעתו בו.

ובתוי"ט כאן עמד על חילוק שמצא בין הרמב"ם לרע"ב והר"ש, דדייק מל' הרע"ב והר"ש שנקטו שעצם עליית ההבל החם מן התחתון לעליון מטמאו (וכמו שהביא הר"ש מענין זיעה העולה מן המרחץ), ועפ"ז הקשה דא"כ בלא ניצוק נמי כל שמעלה חום מתחתון לעליון יהא טמא, משא"כ הרמב"ם הדגיש דאי"ז ענין של עליית הבל סתם אלא "עמוד המשקה אשר יקרא ניצוק יתחמם בהיות קצהו בכלי החם הטמא" והוא המחמם המשקה שבעליון, וברור דבניצוק דוקא נאמר הדבר. והוסיף דכ"ה גם משמעות אריכות ל' הרמב"ם ביד, דהבל המשקה החם עולה ו"מתערב בניצוק" ועל ידו דוקא הוא מביא את הטומאה; אבל להרע"ב והר"ש קשה כנ"ל דאף בלא ניצוק יטמא, וסיים התוי"ט "ואולי דא"א בלא ניצוק" (היינו דאף עליית החום שנתכוונו הרע"ב

ומעתה יש לדקדק גם בל' הרמב"ם בס' היד, דאופן שלישי נקט בזה (ודלא כמשמעות התוי"ט שדבריו בפיה"מ ובס' היד כאן היינו הך). דהנה בסיום דבריו "מפני מה אמרו. . . מפני שעשן החמין עולה כו' ומטמא הכלי שהעשן העולה מן החמין משקין הוא חשוב", משמע יותר כשיטת הרע"ב

הקילוח "שזה העמוד כולו אינו כדמיון גוף אחד", וא"כ לכאורה בהכרח לתלות דין מערה צונן לחמין בדברים אחרים, אבל איך אפשר לתלות ההתחברות בקילוח עצמו שאינו חיבור וגוף אחד.

[ועיי' בצ"צ שער המילואים (בחידושים לסדר טהרות, מס' טהרות שם פ"ח מ"ט), שנסתפק "בהא דתנן הנצוק כו' אינו חיבור אם ר"ל שאינו מחבר דברים זולתו כו' וגם הוא אינו חשוב מחובר לדבר א' זולתו אבל הוא עצמו חבור מראשו לסופו או שגם הוא עצמו אינו חיבור ואנו רואים כל חלקיו כאילו הם מפורדים כו'". ולהעיר מאל"י רבה (באור הגר"א) טהרות שם. הגהות הרש"ש למכשירין שם מ"ט. טבול יום פ"ב מ"ז ד"ה יעלה. ואכ"מ].

ויע' כן נראה לבאר בשיטת הרמב"ם שיש כאן שילוב ב' הדברים, פירוש, דזה גופא שההבל של התחתון עולה למעלה (כענין הראשון הנ"ל) הוא הגורם לכך שבנדוד"ה הקילוח והניצוק נעשה "כגוף אחד" (כענין השני הנ"ל).

והמורם מכל האמור שיש כאן ג' אופנים בביאור הך דינא. פירוש הרע"ב - דאיכא נגיעת התחתון בעליון ע"י ההבל; פירוש הרמב"ם בפיה"מ - דאיכא חיבור התחתון להעליון ע"י ההבל (כפירוש הרמב"ם בפיה"מ); פירוש הרמב"ם בס' היד - דע"י ההבל נגרם שיש כאן חיבור שהוא לא רק חיבור של ההבל אלא של הניצוק עצמו, המחבר בין העליון והתחתון.

הנ"ל שדין הטומאה הוא (בעיקר) מצד נגיעת ותערובת העשן (החשוב כמשקין) בהמים שבכלי העליון, אלא שתערובת ונגיעה זו נעשית ע"י הניצוק המחבר, וכן מוכח גם מדברי הר"ש הנ"ל בסיום דבריו שהוא מצד תערובת העשן החשוב כמשקה (אבל עיי' בתויו"ט שם, שההמשך בלשון הר"ש אינו מדבריו אלא "הם הגהה מאיזה תלמיד שהגי' כן בגליון מועתקים מחבורו של הרמב"ם אח"כ נדפסו בפנים (של הר"ש) בטעות כו'"); ומאידך ממה שכתב הרמב"ם בראש דבריו "ומפני מה אמרו המערה משקין צונן לחמין חיבור כו'", משמע שהולך ומבאר להלן טעם דהוי חיבור לאחד, כשיטתו הנ"ל בפיה"מ (ועיי"ע הלשון בשו"ע אדה"ז שם סו"ס מא, גבי תבשיל שבקדירה האוסר גם את זיעת המשקה שבכיסוי הקדירה - "לפי שההבל העולה מהתבשיל להכיסוי הוא מחבר את זיעת הכיסוי עם התבשיל ונעשה כאילו נתערבה הזיעה בתבשיל", והוא מהרמב"ם בפיה"מ ספ"ה דמכשירין, כנסמן על הגליון).

ובאמת הרמב"ם בספר היד אף הוסיף יתירה על שיטתו בפיה"מ, דבתחילת ההלכה כתב "אבל המערה משקין טהורין צונן לתוך משקין טמאין חמין הרי הניצוק חיבור", משמע שגוף הקילוח (ולא רק ההבל כמ"ש בפיה"מ) הוי חיבור כשמערה מצונן לחמין. וזה צ"ב איך אפשר לבאר כן, דהלא הכלל הוא שהניצוק עצמו אינו חיבור כמתני' דטהרות, וכבר ביאר הרמב"ם בפיה"מ שם בנוגע למציאות

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחייו היום יום

התבוננות בהשגחה פרטית

ואת השלך

רבי יוחנן כי הוה חזי שְׁלָךְ אמר: 'משפטיך תהום רבה' - ומשפטיך אף בתהום רבה, שזימנת שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות (שמיני יא, יז. חולין סג, א, וברש"י)

חזקים בבטחון

בעתו קבלתי הפדיון נפש עבורה ע"י . . בו הוא כתב לי שהיא סובלת מפחד מסוים:

רצוני בזה להדגיש שוב, שכל יהודי הן אשה והן איש צריכים להיות חזקים בבטחון בהקדוש ברוך הוא, וכיון שכל יהודי מאמין באמונה שלימה שהקדוש ברוך הינו שליט העולם, כך הוא ברוך הוא הינו גם שליט על החיים של כל יהודי יחיד, הן איש והן אשה, ומכיון שבטוח שהשם יתברך הוא טוב, ודאי שהוא ינהיג לטובה, וכאשר נמצאים תחת השגחתו - השגחה פרטית - של השם יתברך, אין ממה להבהל, וכפי שדוד המלך אומר בתהלים, לא אירא רע כי אתה עמדי, וה'אתה עמדי' הוא אצל כל יהודי.

(תרגום מאגרות קודש ח"ה עמ' רמב)

לימוד והתבוננות בענין של השגחה פרטית

במה שכותבת אודות העצבים שלה שנעשית רגישה ביותר וכו' ומהנכון הי' שתקרא וגם תלמוד במקומות המתאימים על דבר הענין דהשגחה פרטית על פי תורת הבעש"ט והחסידות (אשר נקודות מזה נמצא באגרת הקדש לרבנו הזקן סימן כ"ה) ויהי' ענין זה חקוק בזכרונה ע"י שתלמוד אותו כמה פעמים, שבקל תזכור על הענין וגם בפרטיו, ויפעול זה גם על הנהגה בפועל, שכמוכן השגחה פרטית שולל ענין הכעס ואפילו ענין ההתרגזות [מלבד בעניני יראת שמים, כמבואר באגרת הקדש], ולא נפלאה היא ולא

רחוקה היא, כי מובן הענין די צרכו, ולא עוד אלא שבהתבוננות קלה רואים איך שזהו תוצאה ישירה מהאמונה הפשוטה אשר לית אתר פנוי מיני'.

(אגרות קודש חמ"ז עמ' רמ)

מנוחת הנפש - בטחון בבורא

לאחרי הפסק הכי ארוך נעם לי לקבל מכתבו . . כתוב במנוחת נפש הרבה יותר מאשר מכתבו הקודם, ויהי רצון שמזה ילמוד גם על להבא, שבאם ידמה לו שאיזה ענין בחייו הוא לא כפי רצונו, בטוח יהי' בבורא עולם המשגיח על כל אחד ואחד בהשגחה פרטית, שיקוים בו מאמר רז"ל, הידוע, כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וסוף סוף יהי' גם בטוב הנראה והנגלה.

(אגרות קודש חמ"ז עמ' פו)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

הזכות בסיוע להדפסת הספרים

תארו לעצמכם שאדם היה זוכה שהנשמה של הרבי הקדוש, אבי-הסבא, הרבי הצמח צדק, היתה מתגלית אליו ולומדת עמו, זכות שכזו היתה הגדולה ביותר שיכולה להיות לאדם. בכך שמסייעים להדפיס ספר כה קדוש זוכים בזכות כפולה אשר שפתותיו הקדושות דובבות בקבר, ושבכך הוא מזכה הרבים.

הזכות הגדולה ביותר שיכולה להיות לאדם

במענה על מכתבו עם הצ'ק על סך אלף וחמש מאות דולר גמ"ח על משך שנה, ביחוד עבור קה"ת (קרני הוד תורה [=הוצאת הספרים של ספרי רבותינו נשיאי חב"ד]) להדפיס ספרים, נכון קבלתי ונהניתי במאד מזה שיש לכם את הרגש הטוב לעשות דברים טובים באמת.

בימים אלו בעזה"י אמסור לדפוס חלק אחד מהספר הקדוש 'צמח צדק', ישנם חמישה חלקים, הנני מקווה להשי"ת שאוכל להדפיס את כל הספר, תהיה זו זכות אמיתית לאלו שיטלו חלק בהדפסתו.

תארו לעצמכם שמישהו היה זוכה שהנשמה של הרבי הקדוש, אבי-הסבא, הרבי הצמח צדק, היתה מתגלית אליו ולומדת עמו, זכות שכזו היתה הגדולה ביותר שיכולה להיות לאדם. בכך שמסייעים להדפיס ספר כה קדוש זוכים בזכות כפולה אשר שפתותיו הקדושות דובבות בקבר, ושבכך נעשים למזכה הרבים.

ברשימותיי ישנו רשימה, השיחה הקדושה שאבי [כ"ק אדמו"ר הרש"ב] נ"ע דיבר ב'חג החגים' הגדול, י"ט כסלו תרנ"ד. בחלק מהשיחה הקדושה ביאר אבי מהו הסדר בהיכלות נשמות הצדיקים בעולם האמת.

אני מצרף כאן – במכתב זה – רק כמה משפטים מהשיחה הקדושה ההיא:

”כשיהודי לומד תורה, נגלה או חסידות, למשל, שולחן ערוך של רבנו [אדמו”ר הזקן] או תניא, אפילו יהודי בודד במחוז סאמערע – מחוז בעומק רוסיה שליהודים היה אסור לגור שם רק לבעלי מלאכות, ואלו שהיו להם תואר מאוניברסיטה – והוא לומד תורה, נגלה או חסידות, מגיע מלאך ממחנה המלאכים של מלאך מיכאל להיכל הצדיק ומבשר לו את הבשורה הטובה. אני אומר – אמר אבי – ‘מבשר בשורה טובה זו’, ולא שהוא – המלאך – ‘מודיע זאת’, שכן מלאכים הרי יודעים איזו בשורה טובה זו לנשמות הצדיקים שפלוני בן פלוני לומד את ספרו, והצדיק בעל הספר מעורר רחמים על הלומד ועל בני ביתו, ובמיוחד כשלומדים ברבים”.

בגמילות חסד שנתתם יש לכם זכות גדולה, ואני מאחל לכם שהשי”ת ימלא משאלות לבבכם לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות.

בעלי השגה גדולה בעניני צדקה

ומה שכותב אשר גם בשנה זו יתעסק בעריכת החשבונות ואשר יקבל בעד זה בטח ימסור לצדקה כמו שעשה בשנה העברה, וכותב שבשנה זו חשב לא להתעסק בעבודה זו, אתפלא על זה הלא הנהגה כזו להתעסק באיזה ענין של פרנסה והריוח למסור לצדקה היא אחת מן המעלות היותר משובחות בשמונה מעלות הצדקה כמבואר בשו”ע הלכות צדקה סי’ רמ”ט, ובפרט בשנה זו אשר היוקר יאמיר והפרנסה ת”ל מצוי’ להסוחרים, יעזרם השי”ת, בטח תהי’ בעזה”י פי שנים או יותר לעומת שנה העברה, צריך להתענג על זה אשר בעבודתו ובכח עסקו יוסיף בעניני הצדקה נוסף על זה שנותן מכיסו, וזה צריך לפעול רוממות הנפש, שיהי’ לו יותר תענוג בפועל טוב של הרבצת תורה ביראת שמים והחזקת היהדות....

ומה שכותב אשר המכרים שלו הם בעלי השגה קטנה בעניני צדקה, הנה עבודתו לעשותם בעזה”י לבעלי השגה גדולה. עליכם להסביר להם והם יבינו. ובזה יזכה את הרבים וברכות יחולו על ראשו.

(תרגום מאגרות קודש ח”ח ע’ קכט ואילך)

לקט מתוך דברות קודש

בענייני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת

הדברים באו כאן באופן שנאמרו, כמעט ללא עריכה, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

עיקר תפקיד הישיבות

מנצלים את הזמן כדי לבנות ענינים של "תפארה" באופן של "מגדל הפורח באויר", כיון שחסר היסוד שבדבר / התפקיד שלו הוא - שהילד הזה שקיבל לידי, יתחיל לעשות ממנו יהודי

וענין הקדושה בחיי היום-יומיים הי' מן המוכן (כיון שלא ידעו דרך אחרת) - אזי נשאר עבור החדרים תלמודי-תורה וישיבות רק הענין השלישי - לבנות את "מציאותו" ברמ"ח אברים ושס"ה גידים, ע"י הידיעה בהלכות דרמ"ח מצוות עשה והידיעה בהלכות דשס"ה מצוות לא תעשה, שהם כנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים.

אמנם, בימינו אלו, הנה מצד כו"כ סיבות ניהוסיבה העיקרית היא - "כי מנסה ה' אלקיכם אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה' אלקיכם גו'" [הסדר הוא שכאשר מקבלים ילד לתלמוד-תורה, או אפילו לחדר, או אפילו לשיבה קטנה, או אפילו לשיבה גדולה, הנה לא זו בלבד שעדיין אינו מציאות בידיעות התורה, אלא חסר לו אפילו בקיום מצוות מעשיות, וחסר לו בעיקר העיקרים - הכרה בעומק הנפש שיהודי מוכרח ביהדות, ואי אפשר בלא הכי, דאל"כ אינו מציאות כלל !

הסדר שצריך להיות בעניני תורה ובמקומות שמהם תצא תורה, דהיינו ה"חדרים", תלמודי-תורה וישיבות, הוא שכלל לראש צריכים לראות שהתלמידים יהיו קשורים עם אלקות ע"י יהדות; אח"כ צריכים להמשיך בהם קדושה ע"י מצוות מעשיות; ורק לאח"ז יכולים הם להיות "מציאות", מציאות תורנית, דהיינו, יהודי שענינו הוא תורה...

והנה, בדורות שעברו הרי חלק עיקרי מעבודה זו הי' כבר נפעל בבית, ובמילא לא הי' צורך לעסוק בזה בישיבה, ואפילו לא בתלמוד-תורה או בחדר;

ה"מציאות" בכל בית יהודי היתה מציאות של יהדות ("א אידישע מציאות"). על כל צעד וצעד היו נפגשים עם אלקות - ע"י ענין של מצוה או דבר-תורה. וכמו כן הי' מונח בפשיטות - שהרי הילד לא ידע מציאות אחרת - שההנהגה בכל עניניו היא ע"פ שולחן-ערוך.

וכיון שהקשר עם אלקות קיבלו בבית,

מנצלים את הזמן לבנות "מגדל הפורח באויר"...

והדגשה נוספת בזה:

כאשר נמצאים במדינה כזו שמפני כמה סיבות הסדר הוא אצל חלק גדול מן הנוער שרוב היום ורוב הלילה עסוקים הם בענינים שאינם של תורה ומצוות – הרי בודאי ה' צריך להיות בפשיטות אצל כל אלו השייכים לחינוך הכשר, שכל רגע מאותם שעות אחדות – "שארית הפליטה" – שמוקדשים לחינוך בד' אמות של תורה, צריכים להיות מנוצלים לבנין היסוד, ואח"כ, כשישאר זמן פנוי, יתחילו לבנות את ה"קומה הראשונה", ובעזה"י כשתהי' שעת הכושר עוד יותר, יוסיפו לבנות עוד קומה ועוד קומה, עד לבנין ש"מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"...

ואעפ"כ, עד כדי כך החושך הוא כפול – שאפילו עניני היהדות ועניני מצוות מעשיות שהיו מקדישים להם שימת-לב גם בשיבות שהיו בזמנים שלפנ"ז מעבר לים (שאז לא היו צריכים לחשוש בנוגע לענינים של יראת שמים וקיום מצוות מעשיות, ואעפ"כ, עשו משהו גם בענין זה) – הנה בימינו אלו, למרות שיודעים שהנער או הנערה נמצאים ברשותם רק למשך שעות אחדות ביום, וכל שאר הזמן גוזלים את חייהם עבור עניני הרשות או באופן גרוע יותר רח"ל, וצריכים לחשוב כיצד לבנות מן היסוד – מנצלים את הזמן כדי לבנות ענינים של "תפארה" (אמנם ענינים של קדושה, אבל) באופן של "מגדל הפורח באויר", כיון שחסר היסוד שבדבר, היינו, שלא מכינים גולגולת להגן

ובמילא, תפקידה של הישיבה הוא – לבנות את התלמיד מן היסוד עד הגג, מכף רגלו ועד קדקדו; לא רק שיהי' "למדן", אלא שיהי' מקיים מצוות בפועל, ויתירה מזה, שיקבל את עיקרי ויסודי היהדות – אמונה באלקים חיים,

והיינו, להחדיר בו את ההכרה שאין זה באופן שהקב"ה נמצא באיזה-שהוא מקום מעבר לגבולה של אמריקא ("פון יענער זייט גרעניץ"), ורק מזמן לזמן מתקשרים עמו באמצעות חוט טלפון ("דורך אַ וואַייער"), או כמו בימינו שיכולים להתקשר גם ללא חוט, ע"י גלי אויר בלבד, ולאחרי "שיחה" של מחצית השעה אין עוד קשר ביניהם, כיון שהקב"ה נמצא "ברקיע השביעי", ואילו הוא נמצא ב"יוניטער-סטטיס אָו אמריקע"...

תפקידה של הישיבה לשרש ממנו דעה נפסדת זו – להכירו שדעה זו מעמידה בסכנה את חייו, לא רק חיים רוחניים, אלא אפילו חיים גשמיים – שיכולה להיות מציאות במדינה זו ובמקום זה ללא הקב"ה!

ובמילא מובן שאי אפשר לבנות כתלים וגג לפני שמעמידים את היסוד, כי, לאחר שישנו יסוד חזק, אזי ככל שיוסיפו בבנין הכתלים והגג דיוטא על גבי דיוטא הרי זה טוב ויפה, אבל כאשר אין יסוד, או שישנו יסוד רעוע שמתנרד, הרי סביר, שאם יוסיף עוד דיוטא, אזי יחריב את כל הבנין, ונמצא, שעומד לבנות בנין מבלי לידע אם יהי' זה "תפארת אדם לשבת בית", או (כפי שכתוב במק"א) "בתייהם קבריהם" רח"ל...

על המוח, וכן כתפיים, ידיים ורגלים, הידיעות בצד הטוב, ולא באופן ד"חכמים שישמרו על המוח ויוליכו אותו למקום שבו צריך להמצא מוח אנושי, ולנצל את

(י"ד שבט תשס"ו - תורת מנחם חיי"ג עמ' 227 ואילך)

שהילד שקיבל לידיו - יעשה ממנו יהודי

גם אלו שנמצאים בהמוסדות גופא ותפקידם לעסוק בחינוך - הנה ככל שהוא מקושר יותר עם העבר ועם דרך החינוך שבעבר, מונח הוא בד' אמות שלו, ושוכח שלקח על עצמו אחריות, "מלאכת שמים":

ההורים נותנים בידיהם את הילדים ואומרים להם: הנה לפניך "גולם" שלא זו בלבד שלא נגמרה צורתו, אלא יתירה מזה, שלא הותחלה צורתו, וכל מה שתצליח לפעול בו מוטב, ומישהו אחר במקומך לא יעשה זאת; ולהוי ידוע לך שבכל יום, לאחר השעה השלישית או הרביעית, עסוק הילד עם ענינים "שאין בהם ממש" (כלשון כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע במאמר ד"ה באתי לגני ה'תש"י), וכאשר הנער (או הנערה) יהי' בן כך וכך שנים, אזי לא יהי' לו עסק עם ענינים של ישיבה כלל...

ואעפ"כ, מתעסקים הם בענינים שנמצאים "ברקיע השביעי" - כמו פלפול בדברי הרמב"ם, שהרי התורה מושרשת בעצמות ומהות א"ס ב"ה, אבל, התפקיד שלו הוא לא לתרץ רמב"ם; וזהו אמנם דבר גדול ("א געוואלדיקע זאך"), אבל התפקיד שלו הוא - שהילד הזה שקיבל לידיו, שאינו יודע לא צורת אל"ף בקריאה ולא אל"ף בעיקרי ויסודי היהדות - יתחיל לעשות ממנו יהודי ("מאכן פון אים א אידן")...

(תורת מנחם חיי"ג עמ' 230)

בעל הטענה הוא לא הנהלת הישיבה אלא התלמיד!

כבר עבר הזמן שהמלמדים וכו' מרמים את עצמם [כידוע פתגם אדמו"ר מהר"ש: את הקב"ה בודאי לא מרמים, וגם אנשים לא מרמים; מרמים רק את עצמם] לומר "אני את נפשי הצלתי": משלמים לי עבור כך וכך שעות, והנני ממלא בשלימות את מכסת השעות בהלימוד עם התלמידים, ויותר מזה לא נדרש ממני!

מענה זה (שהוא ממלא את מכסת השעות) אינו שייך להדיון עם בעל הטענה שטוען נגדו; הוא מתדיין עם ראובן, בה בשעה שמי שטוען נגדו הוא שמעון! ובנדו"ד, בעל הטענה הוא (לא הנהלת הישיבה שמשלמת לו עבור שעות הלימוד, אלא) התלמיד שהוריו שולחים אותו לישיבה מתוך תקוה שיחזור מהישיבה בתור "מציאות" של קדושה, ולא דבר חרב, שכל שפעולתו היא היפך התורה והמצוה רח"ל.

(תורת מנחם חיי"ג עמ' 233)